

Byl prad d ezník, i básník? Najít své p edky je te jednoduýýí

15. prosince 2011

Deset let pracuje Milan Novotný ve státním archivu v Zámrsku. Za tu dobu pro etl desetitisíce stránek starých záznam .

Nadzenci, kte í zasv tili sv j volný as hledání rodinných ko en , u0 nemusejí vá0it dlouhé cesty do archivu. Sta í se posadit doma k po íta í a pár kliknutí myzí je vyzle na virtuální výlet do minulosti. sV n kterých východo eských matrikách u0 m 0ete listovat na internetu. V Zámrsku jich je ulo0ených p es jedenáct tisíc a zdigitalizovaných v sou asné dob máme více ne0 ty icet procent. Návzt vník nazich webových stránek se zatím dostane ke tvrtin ,%íká Milan Novotný ze Státního oblastního archivu v Zámrsku.

Práv on posílá staleté knihy se záznamy narozených, oddaných a zem elých z celých východních ech do sv ta internetu. Ty pardubické se tam objeví do roku 2013, rok nato bude elektronická sbírka východo eských matrik kompletní.

Co výechno se dá z matrik vy íst?

Zále0í na dob , ím je starzí, tím mén í informací. Zápis pak m 0e vypadat: Pok t no dít jménem Jan, syn Jana Syrovátky z Dolní Lhoty, matka Al0b ta. ím blí0 k nazí dob , tím rozsáhlejí popis. Faktem je, 0e tím, co se dnes píze do matrik, se vracíme ke starzím zápis m, a to kv íli ochran osobních údaj .

Dá se nad starými ú edními záznamy i zasmát?

T eba u neman0elských d tí se chyb jící otec popisuje r zn : otec - Pánb h ví, nebo 0e otec zmrzl. Kdy0 to samé vidíte u n kolika d tí, tak vám za ne vrtat hlavou, co to muselo být za mráz? Byly to neman0elské d ti a necht íli to tam napsat natvrdo. N kdy se také psalo, 0e matkou je Dorota zmrhalá.

Co by m í lov k ud íat, neý za ne rodokmen sestavovat?

Nejd ív by se m í podívat po genealogických p íru kách. Aby se seznámil s tím, co m 0e od matrik ekat a jak v nich hledat. Pak je dobré poshán t si doma staré k estní listy, oddací a úmrtní listy. V tzinou se najdou, proto0e za druhé sv tové války je lidé kv íli dolo0ení arijského p vodu museli mít.

U starých matrik badatelé s eýtinou asi nevysta íÁ

A0 do poloviny devatenáctého století se dají matriky p e íst bez problém . Kdo se chce dostat dál, m í by po ítat s tím, 0e v eských oblastech jsou sice psané esky, ale písmem kurent. M í by si stáhnout z internetu tabulky starého písma a zkusit si n co p e íst. Návod je dost í v genealogických p íru kách.

Obrací se na vás návýt vníci archivu, ýe nemohou n jaký zápis vyluýtít?

Ur ít . Í archivá í ob as nemohou n co p e íst a jdou se poradit s kolegy. Malá písmena se dr0ela vesm s po ád stejná, horzí je to s velkými. U matrik jsou tak problémy se jmény, p íjmeními a názvy lokalit.

A co v pohrani í?

V n meckých oblastech se psalo kurentem a0 do druhé sv tové války. Hitler ho zruzil. Ten, kdo se u íl n mecky jezť za první republiky, problémy s eským ani n meckým kurentem nemá. My se to musíme nau ít podobn , jako jsme se ve zkole u íli azbuku.

Jakou nejstarší matriku uchovááte?

Je to matrika Moravské Těbové z roku 1575. V nejstarší době jsou matriky psané latinsky. Ale záleželo také na oblasti, jakým jazykem se v ní mluvilo, a na faráři. V latině potěbujete znát mšice, kdo ovládá angličtinu, nemáš problém. A pár slovíček, jako filius - syn, filia - dcera, uxor - manželka a tak dále, se naučíte.

Digitalizaci matrik v Zámřsku platí mormoni. Pro právníky?

Vedou je k tomu náboženské důvody, hledají své předky. Matriky vkládají do mezinárodní databáze Family Search International. Dělají to po celém světě. V České republice navázali spolupráci se čtyřmi archivy. Dodali mazinu a platí člověka, který matriky snímá. Já je ke snímání připravuji. Zkontroluji časový a územní rozsah a opravím popis v inventáři.

Co se s ofocenými zápisy děje, nejlíší je badatel před te na internetu?

Jednou za týden se nahrají na externí disk. Ve vypolstrovaném kufříku a v krabici je potom odveze balíková služba. Reprodukce matrik se posílají do Ameriky do Salt Lake City, kde se kontroluje jejich kvalita. Jednou za čas přijde speciální balík nám. Jsou to kopie matrik na disku, které už zkonvertuji a dám na internet. Stáhnete si je bez hesla. Odkazy najdete v inventářním seznamu na stránkách archivu v Zámřsku.

Cestu do archivu si tak ušetří i cizinci. Jezdí do Zámřsku hodně?

Je jich tak sto za rok, hlavně Němci, pak Rakusané, Američané. Měli jsme tu návštěvu až z Jižní Ameriky. Do České Těbové letos přijel celý autobus Italů. Sháněl se po zápisu svého dědečka, který se tam narodil. Za první světové války už ady vystřehovaly před postupující frontou italské rodiny do bezpečného zázemí. Na které do České Těbové. Narodily se jim tam děti. Po válce se vrátily zpátky do Itálie.

Také jste pátral po svých rodinných kořenech?

Jezť když jsem chodil do zkoly, rodokmen mám zpracovaný. Ale nikoho slavného ani zlehtice jsem v něm neobjevil. Občas někteří lidé na internetu tvrdí, že se dostali do patnáctého století nebo jezť dále. Já to po svých zkušenostech považuji za celkem vyloučené.

Jak daleko tedy člověk může dojít?

Když má ztěstí, dostane se v matrikách do začátku sedmnáctého století, v pozemkových knihách do poloviny zestnáctého století. To je pro absolutní většinu lidí konečná. Dále něčtyřista let se obyčejný člověk nemá zanci dostat. Jsou mštské knihy, které sahají jezť o dvě stě let dále, ale v nich jsou většinou jen držitelé nemovitostí. Když umějí, jejich majetek se rozdělval mezi děti. Tenkrát však byla velká dětská úmrtnost a hodně šatků, takže vyznat se v tom není lehké. Natož aby se dohledalo nějaké přesné datum narození.

Dojde na digitalizaci dalších archivů, jako pozemkových knih?

Je to možné. Ale jezť tři roky máme co dělat.

Co nejčennějšího opatřuje archiv v Zámřsku?

Soubor třinácti nejstarších předlohorských matrik, nejstarší pozemkovou knihu Pardubicka ze zestnáctého století, Urbáň broumovského panství z roku 1676, listiny hrabat Šliků, Šlikovský horní řád pro Jáchymov z roku 1518, rodinný archiv Piccolomini Náchod, dohodu o mzdách dělníků harrachovských sklářen z konce osmnáctého století. Jsou to archivní kulturní památky.

Jaké znalosti by měl mít archivář?

Nejlípší je, když po gymnáziu vystuduje archivnictví a historii. Měl by se naučit hlavně tení starého písma, něco o chronologii, něco o dějinách práva, správě, trochu heraldiky, genealogie, nauky o písemnostech, je toho spousta. A samozřejmě jazyky - němčinu, latinu, starou češtinu. V praxi do toho pronikne víc.

Po deseti letech práce v archivu v Zámřsku už můžete říct, jak taková praxe vypadá.

Badatelna je až konec celého etěže. Na začátku jsou spisy, které k nám přicházejí. Musíme je probrat, dát do pořádku, zaevidovat do databáze a dát do depozitáře. Musí se také zapsat, kam se co dalo, protože najít něco v pětadvaceti kilometrech spisů není o lidské paměti.

Je stále co t řídít a za azovat?

Archiválíe po řád p ícházejí a budou p ícházet, dokud fungují ú ady, zkoly. Dnes u0 se n které písennosti ani netisknou, po vyprzení ur ené lh ty se k nám jednou dostanou v elektronické podob . I matriky stále p íbývají, lidé se po řád rodí, uzavírají s atky, umírají. I ty jednou p íjdou do archivu.

SLOVNÍK POJM

Genealogie - pomocná v da historická, výkladové slovníky ji definují jako sv du o rodové posloupnosti%nebo rodopis. Informace o genealogii p ínází nap íklad web <http://www.genea.cz/>.

Matriky - knihy se záznamy o narozených, oddaných a zem elých. Obsahují jména, data, bydlišt , v k, p í iny úmrtí. Podrobnost zápis zále0í na dob , kdy vznikly.

Rodokmen - nazývaný také strom ůvota. Znázor uje hlavní kmen a v tve, z nich0 vyr stají další. Zd raz uje mu0ské leny rodu. Uvádí se délka ůvota, p íkládají se také osobní listy rodin a stru né ůvotopisy jednotlivc .

SEDM RAD JAK HLEDAT SVÉ P EDKY

1. Zahrajte si na detektiva. Posbírejte infomace o své rodin z rodných, oddacích a úmrtních list , které naleznete doma. Ob as se vyplatí vyzpovídat p íbuzné, t eba rodokmen sestavoval u0n kdo p ed vámi.

2. Lokalizujte. Zapízte si místa, kde vazi p edkové ůili. Ve Státním oblastním archivu v Zámrsku jsou ulo0ené matriky z Pardubického kraje, Havlí kobrodská a Semilská.

3. U te se. Se0e te si p íru ku pro genealogy, n mecko- eský slovník a nau te se pár základních sloví ek pouůívaných v latinsky psaných matrikách.

4. Sestavte si rodokmen alespo po svého prad de ka. Pokra ovat m 0ete p ímo v p ísluzném archivu nebo si stáhnout matriky z jeho webových stránek <http://www.archivzamrsk.cz> .

5. Po ítejte s tím, 0e do státních oblastních archiv docházejí matriky narozených a0 po sto letech od posledního zápisu. U matrik oddaných a zem elých je to p tasedmdesát let.

6. Obr te se trp livostí p í luzt ní starého písma. Opat ete si tabulku s abecedou písma kurent. Najdete ji v genealogických p íru kách na internetu, kde své slu0by sbezradným%abízejí také profesionální genealogové.

7. Nevzdávejte to. Matrika chybí? Pomoci mohou i pozemkové knihy, údaje ze s ítání lidu a písennosti ulo0ené ve státních okresních archivech, jako snubní protokoly, seznamy obyvatel, poddaných podle víry, zkolní fondy ad.

Jana Krej ová